

AB süreci, hak kavramı ve bir uyarı

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Daaha önce yapılan bir araştırma (Tüses, 1996) Türkiye’de hangi partiden ve siyasal görüşten olursa olsun insanların üzerinde en çok uzlaştığı hususlardan birisinin Avrupalı olmak olduğunu açıkça göstermişti. Mesela gelişmiş Avrupa ülkelerine

benzemek isteyenlerin oranı yüzde 43’tü. Buna mukabil bir İslam ülkesine benzemeliyiz diyenlerin toplamı ancak yüzde 5’i buluyordu. Türkiye’nin AB’ye üyeliğini isteyenler yüzde 55’ti. Daha ince ayırım isteyenler için de bir rakam verelim. Solcuların yüzde 70’i sağcıların da yüzde 56’sı AB’ye üye olmamızı istiyor. Yani siyasi eğilim tercihi öyle dramatik biçimde etkilemiyor. Kısacası, Türkiye AB’ye üyeliği neredeyse doğal hakkı sayıyor.

Öte yandan Çetin Altan, geçenlerde, her zamanki zekâsı ve dikkatiyle bir dizi örnek vererek Türkiye’nin Avrupalı değil bir köylü toplumu olduğunu söylüyordu. Gereklilerinin bazıları belki fantezi gibi durabilir ama Altan’ın söylediklerinin üstünde düşünmek gerekli. Ben, onları da bir yana bırakıp son zamanlarda art arda mey-

dana gelen üç olguyu tartışmaya açmak isterim. Çünkü üçünü birbirine bağlayan çok önemli bir ortak boyut var.

Bir baba çocuğu trafik kazasında hiç yere öldüğü ve bu alelade bir olay gibi görüldüğü için durumu değiştirebilir miyim umuduyla yollara düşmüş Ankara’ya yürüyor.

Hortumla işkence yaptığı ortaya çıkarılmış polisi yasanın elinden kurtarmak için olmadık şeyler yapılıyor ve işin üstü örtülüyor.

Öğrenciler için kaçınıcı kez olduğunu kimsenin hatırlamadığı yeni bir af yasası çıkarılıyor ve affın kapsam sınırları 1980’e kadar geri götürülüyor. Yapılıp edilene meşruiyet kazandırmak, yani saçmalığı örtterek müstesna bir demagoji, bir göz boyama aracı olarak da oraya bir 12 Eylül tarihi konduruluyor. Bu üç meselenin ortak noktası var demiştim. O da ‘hak’ kavramıdır. Üç hususta da birilerinin hakkı göz kırılmadan ellerinden alınıyor. İş trafik konusunu ele alarak değerlendirelim.

Türkiye, herkesin yakındığı ama herkesin bir parçası olduğu trafik sorununu daima yukarıdan bakarak ele alıyor. Bunun metropol yaşamı-köylülük arasındaki çelişkiden kaynaklandığını varsayıyor. Kuşkusuz bu kadar kapsamlı bir konuda her şey derece derece pay sahibidir. Ama işin belki de en önemli yanı insanların

‘hak’ kavramını bilmemesi değil midir? Ne kamusal hak, ne özel hak, ne mülkiyet hakkı konusunda insanlar bu toplumda herhangi bir şey biliyor. Bilmediği için hem gasp ediyor hem gaspa maruz kalıyor. Devlet sivil yani medeni hak kavramının ve onu oluşturan bir ‘hukuk anlayışının’ değil sadece ‘yasa sisteminin’ üzerine oturduğundan bu darboğazı aşmak için yeterli duyarlılığı göstermiyor. Hakkın korunması ve dağıtılması bir yana onu kısıtlıyor. Gerekirse bir hakkın en şedit ihlali anlamına gelecek biçimde işkence yapıyor ve failini koruyor. Derken her şey arapsaçına döndüğünde feodal bir kafayla ‘af’ ediyor.

Bunu aşmanın bir tek yolu olduğunu söylemek olanaksız. Ama çok önemli bir olanak gerçekten var. O da eğitim sistemini değiştirmektir. Eğitim anlayışını çok daha yoğun bir biçimde beşeri bilimlerin (humanities) üstüne oturtmaktır. Batı’nın hak kavramını sivilleştirerek ve vazgeçilmez hale getirmek için yaşadığı süreci kaynaklara inerek ve tarihi tartışarak öğretmektir. Yeni bir ‘beşeriyet’ bilincini o sıralarda uyarmaktır. Gerekirse klasik jimnazyum kavramından yararlanmaktır.

AB’ye uyum sürecinde böyle bir girişime de gerek yok mudur dersiniz?